

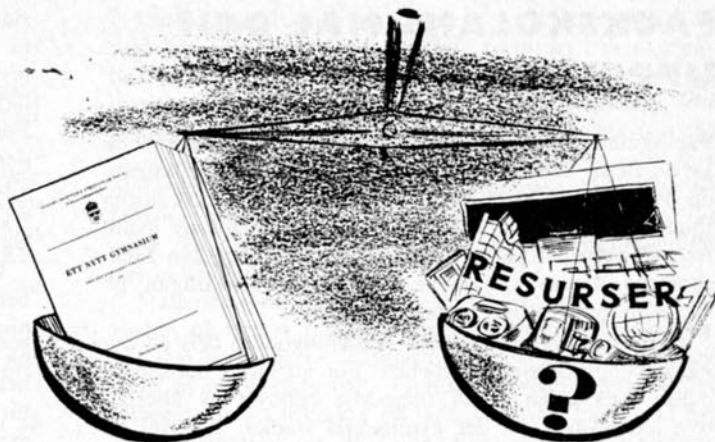
SKOL världen

Ledaravdelningen: Gymnasiereformens förutsättningar ■ Fackskolans mål och uppgifter ■ Omskolning i tjänsten ■ Avvecklingsskolorna ■ Fackskolans utbyggnad ■ Expressenartiklarna.

LR:s C-lista 46 ■ LR:s verksamhet 47 ■ SYL 48 ■ Författningskrönika 49 ■ Skolveckan 51 ■ Extra deputerade fastställde viktiga LR-remisser 68 ■ Så här mycket kostar våra skolor 80 ■ SECO-anmälan till JO — SÖ avstyrker åtgärder 82

Gymnasiedebatten 83 ■ Aktuell debatt 84 ■ Litteratur 86 ■ Officiellt 93

GYMNASIEREFORMENS FÖRUTSÄTTNINGAR

Huvudresultatet av LR:s omfattande remissarbete är att förbundet tillstyrker de stora dragen om gymnasiet organisation och allmänna uppgifter. Integreringen av ekonomiska och tekniska lärokurser tillstyrks alltså. Likaså tillstyrks differentieringsprinciperna och — med vissa modifikationer — förslagen rörande studietidens längd och möjligheterna till mindre studiekurs i kombination med förlängd undervisning.

På åtskilliga punkter levererar förbundet emellertid stark kritik mot gymnasieutredningen. Genom alternativa förslag till åtskilliga av de kritiserade avsnitten vill förbundet för sin del ange förutsättningarna för att gymnasiereformen skall kunna genomföras av lärarna.

Förbundet vill på ett helt annat sätt än gymnasieutredningen ansett nödvändigt ha garantier för att gymnasiereformen får dessa förutsättningar. Det gäller garantier för materiella och personella resurser, det gäller arbetsförhållanden för lärare och elever, det gäller arbetsmetoder och betygskrav.

Det får inte bli så att här på nytt görs en skolreform utan att statsmakterna ser till att de erforderliga resurserna finns på plats i tid. Om det brister i detta hänseende går det i första hand ut över eleverna och skolans personal. Det blir rektorer, lärare och elever som får arbeta under bristfälliga förhållanden. Det blir rektorer och lärare som får ta emot kritiken från föräldrar och avnämare, om resultatet av skolarbetet inte blir det som utredningsbetänkanden och riksdagsbeslut gett förväntningar om.

Därför är det enligt LR:s mening nödvändigt med garantier för att lokaler finns och att de utformas efter det nya gymnasiet krav. Hjälpmedel av olika slag skall ställas till förfogande i den omfattning utredningen skisserat utan att vederbörande rektorer och institutionsföreståndare skall behöva bedriva hårda förhandlingar om kronor och ören med olika kommunala myndigheter. Detsamma gäller erforderlig "stabs- och servicepersonal", dvs. skrivbiträden, institutionstekniker osv. Sådan personal behövs enligt utredningen för att det nya gymnasiet intentioner skall kunna genomföras. Men utredningen vill inte vara med om att skapa garantier för att den ställs till skolornas förfogande. Sådana garantier måste dock ges.

Till de nödvändiga förutsättningarna för arbetet i det

nya gymnasiet hör också mindre klasser. LR vill ha ett principbeslut om sänkning av delningstalet för ny klass från 30 till 25 för att man skall få en storlek på klassen som svarar mot de krav som gymnasiereformen ställer.

Den pedagogiska ledningen av det nya gymnasiet måste ligga hos en lärarutbildad och lärarbehörig rektor. Han skall till biträde i ledningen ha ett reformerat huvudlärarsystem och en kvalificerad administrativ befattningshavare. Detta är ytterligare en förutsättning för att gymnasiereformen skall kunna realiseras.

Lärarnas arbetssituation i det nya gymnasiet kräver en helt annan uppmärksamhet än den gymnasieutredningen ägnat den. En rad faktorer i gymnasiereformen medför ökning av lärarnas arbetsuppgifter utanför lektionerna. Det genomsnittliga antalet lektioner per vecka för lärarna måste anpassas efter denna nya situation, annars går inte lärarna i land med att genomföra reformen. Det blir då en reform blott på papperet.

Utredningens förslag till tim- och kursplaner har i andra sammanhang utsatts för hård kritik från olika ämnesföreträdare. Som allmänt lärarförbund har LR inte tagit ställning till avvägningen mellan olika ämnen. Däremot har förbundet funnit det nödvändigt att kräva en bearbetning av kursplanerna för att bättre anpassa dem till de olika ämnenas timtal. Om inte så sker blir det en för hård press både på elever och lärare. Gymnasieutredningens välbefogade tanke att reducera elevernas arbetsbörda får då inte den avsedda effekten. Lärarnas arbetssituation försämras ytterligare.

Det är också nödvändigt att de för lärararbetet så viktiga frågorna om betygssystem och fackinspektion får en grundligare belysning. Gymnasieutredningen tycks ha underskattat de svårigheter som är förknippade med tillämpningen av en relativ betygsskala i en urvalsskola. Det är nödvändigt att denna fråga penetreras ytterligare.

Det är slutligen också nödvändigt, att det nya gymnasiet får bättre tid för förberedelser än utredningen velat anslå. Det vore olyckligt, om gymnasiestarten skulle jäktas fram. Det nya gymnasiet förtjänar ett bättre öde än att möta provisorier och otillräckliga resurser vid start i förtid.

Lärarnas reella möjligheter att ute på fältet realisera de viktiga och omfattande reformer som nu förestår är direkt beroende av statsmakternas vilja och förmåga att skapa de nu angivna förutsättningarna.

FACKSKOLANS MÅL OCH UPPGIFTER

Fackskolans tillkomst har hälsats med tillfredsställelse av de flesta berörda instanser. LR uttalade i sitt yttrande över 1957 års skolberednings förslag: "Fackskolorna motsvarar ett klart behov från samhällets sida av kvalificerad personal på ett mellanplan. Samtidigt kan fackskolorna väntas kanalisera den ökade efterfrågan på skolutbildning utöver grundskolan."

Den nya skolformen skall alltså tillgodose dels ett avnämbarbehov dels ett elevbehov. För att täcka det senare måste fackskolan också tillgodose behovet av alternativa studievägar på det gymnasiala stadiet. Behovet av sådana alternativ har ökat med den starkt stigande efterfrågan på utbildning och framstår nu som ett av de starkaste motiven för utbyggnaden av fackskoleorganisationen.

Mot denna bakgrund är det naturligt att ställa kravet på fackskolan dels att dess utbildning skall vara av hög kvalitet dels att dess mål och slutkompetens skall ha sådan inriktning, att den nya skolformen kommer att betraktas som ett gott alternativ till "egentlig" gymnasieutbildning.

När det gäller den allmänna nivån och kvaliteten på utbildningen, är det uppenbart, att fackskoleutredningens förslag till kursplaner förutsätter ett elevklientel, som är av "god gymnasiestandard". Men även om fackskolan genomgående skulle få sådana elever, måste man ställa sig tvivlande till möjligheten att inom den angivna tidsramen nå de uppsatta målen för åtskilliga ämnen.

Skulle därtill fackskolan — trots den gemensamma intagningen — få ett elevklientel med svagare förutsättningar för teoretiska studier än det som i dag tas in på gymnasiet, blir det svårt för både elever, lärare och skolledare. Om allmänheten får vissa förväntningar, om målsättning, kursinnehåll och metodik, som sedan inte kan genomföras, riskerar man, att förtroendet för skolan minskar och detta kan också innebära, att skulden i huvudsak läggs på lärarna. Om en ny skolform skall kunna slå igenom, bör starten ske under goda auspicer. Avnämarnas förtroende för skolformen redan från början är särskilt betydelsefullt.

Den andra utgångspunkten för en bedömning av fackskoleförslagen bör — som ovan framhållits — vara att fackskolans mål och slutkompetens skall ha sådan inriktning, att den nya skolformen kommer att betraktas som ett gott alternativ till "egentlig" gymnasieutbildning. Fackskoleutredningen har valt att göra de tre fackskolorna relativt allmänna och med förhållandevis litet inslag av ämnen, som direkt förbereder eleverna för arbetet inom ett visst område av yrkeslivet.

Det förefaller som om utredningen i sin ambition att skapa ett konkurrenskraftigt alternativ till gymnasiet utformat kursplaner som nära nog blivit överensstämmande med gymnasiets. Denna försvagning av de praktiska, estetiska och direkt yrkesutbildande ämnenas ställning märks redan vid en jämförelse med tidigare framlagda kursplaner för fackskolan. Den är särskilt fräppant, om man jämför med de högsta klasserna i ett par av de skolformer fackskolan skall avlösa, nämligen praktiska realskolan och flickskolan.

I direktiven för fackskoleutredningen framhålls nödvändigheten av att fackskolorna tillgodoser relativt vidsträckt krav på allmänbildning. Men det sägs också att utbildningen bör bli av den arten att eleverna efter

slutförd skolgång får goda platser inom någon av de stora sektorer av näringsliv och förvaltning m.m., som respektive fackskola utbildar för. Fackskolan skall enligt direktiven ha en s.k. gymnasieavlänkande uppgift. För att elever skall dras till fackskolorna måste de i dem finna något verkligt attraktivt. De måste finna, att det går lätt att få bra och relativt väl avlönade platser direkt efter skolutbildningen och att en solid grund lags för fortsatt mera kvalificerad yrkesutbildning.

Om kursplanerna blir alltför lika gymnasiets, kan befaras, att man i en utsträckning som inte varit meningen, söker gymnasium i första hand och fackskolorna i andra hand eller att man i en utsträckning, som heller inte varit meningen, begagnar sig av fackskolorna för att få en kontinuerlig 4-årig studiegång till studentexamen. *Fackskolans studiemål får ej vändas allför mycket i riktning mot gymnasiet, dess kursplaner får inte bli uttunnade gymnasiekurser.*

Det kan i detta sammanhang inte nog beklagas, att en avnämbarundersökning inte gjorts beträffande fackskolorna. Den hade varit minst lika viktig som för gymnasiet. Man bör företa en sådan undersökning snarast möjligt. Den kan visserligen inte inverka på de kurs- och timplaner, som nu antas, men eftersom vi skall ha en "rullande och fortskridande skolreform" bör och kan ändringar ske, så snart man funnit skäl därtill.

FACKSKOLANS UTBYGGNAD

Det är önskvärt, att fackskolans successiva utbyggnad sker i så snabb takt som möjligt. Här för talar inte minst arbetslivets snabbt expanderande behov av arbetskraft med utbildning av denna typ.

F.n. tillförs arbetslivet sådan arbetskraft genom den utbildning som äger rum i skolor, som fackskolan skall avlösa, såsom vissa yrkesskolor och tekniska skolor, praktiska realskolor och flickskolor. En besvärlig situation kan uppstå i de kommuner, där dessa skolformer avvecklas efter en tidtabell och fackskolan införs efter en helt annan tidtabell.

Det kan då uppstå en "svacka" i utbildningskapaciteten genom att en eller flera årgångar specialutbildad och för avnämarna nödvändig arbetskraft inte kommer ut på arbetsmarknaden. De normala rekryteringsmöjligheterna för kontor, butiker, olika vårdområden, industrin osv. skulle därmed försvinna under en period. Till de svårigheter detta skulle vålla avnämarna av arbetskraft kommer att en sådan "svacka" i utbildningskapaciteten skulle innebära stora olägenheter för de utbildningssökande ungdomarna och deras föräldrar.

Efterfrågan på utbildning på stadiet ovanpå grundskolan kommer enligt alla prognoser att öka mycket snabbt. Om denna efterfrågan inte kan tillgodoses, måste myndigheterna sålunda räkna med ett starkt tryck inte bara från avnämarna utan också från föräldra- och elevopinionen.

Rent generellt utgör därför den av fackskoleutredningen föreslagna utbyggnadstakten ett minimum. Den bör därtill enligt vår mening kompletteras med den principen, att om fackskolan i en kommun skall avlösa vissa nuvarande skolformer, bör fackskolans utbyggnad i kommunen ske så att den sluter direkt an till dessa skolformers avveckling. Det innebär, att *fackskolan måste vara beredd att lämna ifrån sig sin första kull färdigutbildade ungdomar året efter det att de avlösta skolorna avlämnat sin sista årskull.*